

UPOTREBA KRUHA S MALOM KOLIČINOM GLUTENA I MOŠTA KAO MATERIJE U MISI

MARKO BABIĆ

Franjevačka teologija Makarska

UDK 265.011

Stručni rad

Kongregacija za nauk vjere poslala je 18. svibnja 1995. (Prot. n. 98/78) pismo svim predsjednicima biskupskih konferencija o uporabi kruha s malom količinom glutena i mošta u misnom slavlju. Za naše čitaoce ovdje donosimo odredbe koje se na to odnose i kratko obrazloženje.

1. O D R E D B E

Dopuštenje uporabe kruha s malom količinom glutena

Dopuštenje uporabe kruha s malom količinom glutena (smjese proteina koji čine 8 - 15% sastava pšeničnog brašna) u euharistiji može dati Ordinarij svećenicima i laicima koji boluju od bolesti koju medicina naziva *celijakija*. Dopuštenje se daje na temelju liječničke dijagnoze.

Uvjeti za valjanost materije euharistijskog kruha:

1. Hostije napravljene od brašna iz kojega je u potpunosti odstranjen gluten nevaljana je materija za euharistijsko slavlje.
2. Hostije napravljene od brašna u kojemu se nalazi barem tolika količina glutena da se može napraviti kruh i ako nisu nadodane druge sastavine koje bi izmijenile narav kruha, može se upotrebljavati kao materija za euharistijsko slavlje.

Uvjeti za dopuštenje uporabe mošta umjesto vina

1. Kongregacija preporučuje da je najbolje ovaj problem riješiti pričešćivanjem umakanjem ili samo pod prilikama kruha u koncelecijaciji.

2. Dopuštenje uporabe mošta umjesto vina Ordinarij može udijeliti svećenicima koji se liječe od alkoholizma ili neke druge bolesti koja isključuje uporabu i najmanje količine alkohola. I u tom slučaju treba pribaviti liječničku potvrdu.

3. Pod pojmom *mošt* shvaća se sok od grožđa prije nastupa procesa vrenja. Može se koristiti zamrzavanje ili neki drugi način sprečavanja vrenja uz uvjet da ne mijenja samu narav mošta.

4. Svećenik koji ima dopuštenje upotrebljavati mošt umjesto vina u euharistijskom slavlju ne može predsjedati koncelecijaciji. Iznimke od navedene zabrane uključuju slučaj da se radi o biskupu ili vrhovnom redovničkom poglavaru te o obljetnici svećeničkoga ređenja. Ordinarij može dati dopuštenje i drugim slučajevima koji su slični opisanima u ovome broju. U takvim slučajevima predsjedatelj upotrebljava mošt za svoju pričest, a za ostale koncelebrante treba pripremiti drugi kalež s običnim vinom.

5. Kad se radi o laicima, koji bi se trebali pričešćivati samo vinom, molbu treba dostaviti Svetoj stolici.

Općenite odredbe

Kandidat za svećeništvo koji boluje od celijakije ili alkoholizma ne smije biti pripušten na ređenje.

Ordinarij se mora uvjeriti da proizvod koji se upotrebljava kao materija za misno slavlje mora odgovarati odredbama koje su gore donesene.

U svakom slučaju, treba izbjegavati sablazan koja bi iz toga mogla nastati, a biskupske konferencije moraju svake dvije godine izvijestiti Kongregaciju za bogoštovlje o primjeni ovih načela na svome području.

2. OBRAZLOŽENJE

Kakva je to bolest celijakija?

Celijakija (od grčke riječi κοιλία = trbuh) je bolest koja je povezana s nepodnošljivošću škroba u probavi. U novije su vrijeme istraživači otkrili uzročnu vezu biljne bjelančevine glutena, i bolesti celijakije. Bolest se manifestira kroničnim proljevima, obilatim stolicama koje sadržavaju velike količine neapsorbiranih masti, enormno povećanim trbuhom, jakim zastojem u rastu djece, avitaminozom, demineralizacijom kostiju, jakoj sklonosti gubitku tekućine i mršavljenjem do nevjerojatnih razmjera. Znakovi se celijakije obično javljaju kod djece i prividno nestaju oko pete godine života ali se u pravilu nastavljaju sve do 25. godine života.

Smatra se nasljednom bolešću a nastaje uslijed manjka nekog enzima ili poremećaja izmjene tvari nakon uzimanja hrane u kojoj je pšenično, raženo ili ječmeno brašno. Posljedica je bolesti nedovoljna apsorpcija hrane u crijevima što dovodi do kronične upale sluznice crijeva. Provokativni faktor je biljna bjelančevina gluten. Javlja se samo kod bijele rase ljudi i to najčešće kod europskih naroda. Kod crnaca i Mongola je potpuno nepoznata.

Liječenje uključuje točno propisanu dijetu i traje nekoliko godina. Bolesnici najteže podnose pšenični i raženi kruh koji se postupno može unositi u prehranu tek nakon četverogodišnje dijete pod liječničkom kontrolom.

Kruh od pšeničnog brašna i vino od loze

Nasljeđujući Kristov primjer s Posljednje večere, Crkva za slavljenje Gospodnje gozbe uvijek upotrebljava kruh i vino s vodom. Neprekinuta je "predaja svekolike Crkve da euharistijski kruh mora biti pšenični ... a vino od roda trsova, naravno i čisto to jest bez primjese drugih sastava" (Opća uredba misala, br. 282 i 284).

Rasprave o vjerodostojnosti materije za euharistiju pojavile su se u Crkvi početkom 18. st a pojačale koncem 19. st. zbog specifičnih prilika misionara u dalekim krajevima svijeta. U novije vrijeme

ponovno su aktualizirane slične rasprave, samo s drukčijim povodom. Sada, naime, više nije u pitanju poteškoća u pribavljanju pravoga pšeničnoga brašna za euharistijski kruh ili vina od loze za euharistijsku žrtvu. U pitanju je zdravlje onih koji se pričesćuju tom materijom. Da li krštene vjernike, bilo svećenike bilo obične krštenike, isključiti na neko vrijeme ili do kraja života od otajstvenoga sjedinjenja s Kristom uskrslim prisutnim pod prilikama kruha i vina samo zbog toga jer je dotični vjernik obolio od celijakije ili se liječi od ovisnosti o alkoholu?

Upute Kongregacije za nauk vjere

Vodeći računa o tome da je Krist onaj koji je ustanovio sakramentalne znakove a da je Crkva zaručnica i službenica kojoj je Krist-Zaručnik ostavio u nasljedstvo da obavlja "uspomenu" na njega onakokako je on to učinio na Posljednjoj večeri, Crkva nastoji sačuvati upute i primjer Krista Gospodina do konca vremena.

Ali, svi sakramentalni znakovi su ustanovljeni radi konkretnoga čovjeka na koga ti sakramentalni znakovi trebaju prenijeti plodove Kristova spasiteljskoga poslanja. Ako se dogodi da taj konkretan čovjek zbog bolesti nije u stanju primiti te sakramentalne znakove na način kako to može većina kršćana, onda treba tražiti načine i mogućnosti da se to izvede tako da Crkva ostane vjerna onome što je primila u polog a da konkretni vjernik postane dionik sakramentalnoga zajedništva po pričesti.

Uputa od 29. X. 1982.

Polovicom šezdesetih godina ovoga stoljeća učestala su traženja različitih biskupa da se svećenicima koji se liječe od alkoholizma, ili drugih bolesti koje zahtijevaju potpunu apstinenciju od alkohola, dopusti slaviti misu s moštom umjesto normalnoga vina. Navodio se tradicionalni kriterij u Crkvi prema kome se mošt smatrao *materia valida sed illicita* za slavljenje misnoga otajstva.¹ Prema tom načelu, Crkvena bi vlast to mogla dopustiti u određenim okolnostima. U

¹ Usp. *Missale Romanum ex Decreto Concilii Tridentini restitutum*: De defectibus, IV,2.

međuvremenu je uvedena praksa koncelebracije pa se problem najčešće rješavao tako da se preporučivala pričest umakanjem za vrijeme koncelebracije.

Kongregacija za nauk vjere u odgovoru od 29. .X. 1982.² preporučuje više načina za rješavanje toga problema. Prvi je: pričest umakanjem u koncelebraciji, drugi (kad je svećenik sâm) također umakanjem a netko od prisutnih vjernika konsumira ostatak posvećenoga vina.

Nove okolnosti

Početak sedamdesetih godina irski su biskupi iznijeli Svetoj stolici problem vjernika koji boluju od celijakije te ne smiju konsumirati hranu u kojoj se nalazi gluten iz pšeničnoga brašna. Na isti su problem upozorili i još neki drugi biskupi s europskog kontinenta. Takvi bolesnici su u svojoj ishrani upotrebljavali brašno iz kojega je isključen gluten. Pitanje je bilo: da li je dopušteno od takvoga brašna peći hostije za misu?

Treći i četvrti odgovor Kongregacije od 29.X.1982. preporučivao je da vjernicima koji boluju od celijakije mjesni može dopustiti pričest samo pod prilikama vina, ali je zabranjivao peći hostije od brašna iz kojega je odstranjen gluten.

Problemi koje je donosio život bili su veoma raznoliki i trebalo je na njih davati posebne odgovore. Npr. kako riješiti slučaj kad svećenik boluje od celijakije pa pričest samo pod prilikama vina nije dostatna? Što učiniti s vjernicima koji nerado pristupaju pričesti samo pod prilikama vina zbog javnog žigosanja da su oni specijalni bolesnici?

Novosti Pisma od 18.V.1995.

Pročitavši sve to dosada možda će netko reći da je kazuistički duh ponovno na djelu. Zbog toga Kongregacija na početku Pisma naovdi doktrinalni okvir u kome rješava navedena pitanja. U tom kontekstu naglašava da je Crkva djelatnica otajstava Kristovih ali kao

² Usp. *Acta Apostolicae Sedis* 74(1982), 1298-1299.

Zaručnica koja ovisi o svome Zaručniku a ne kao neovisna gospodarica. S druge strane računa da su sakramenti radi konkretnih ljudi koji često žive u posebnim okolnostima koje ih izdvajaju iz uobičajenih pravila života.

Imajući u vidu te dvije činjenice, Kongregacija određuje da euharistijski kruh i vino moraju zadržati minimum onoga što je Krist ustanovio i odredio da se čini njemu na spomen pod prilikama pšeničnoga kruha i vina od loze. Smatrajući da gluten spada u bitni sastojak pšeničnoga brašna, Kongregacija smatra da materija za euharistijsko slavlje iz koje bi bio u potpunosti odstranjen gluten nije više ono što je Krist ustanovio i zbog toga je nešto nedopustivo za uporabu. Smanjiti količinu glutena u brašnu na minimum koji je dostatan da se brašno može ukrušiti bez dodavanja drugih sastojaka izvana, Kongregacija smatra dopuštenim i vjerojatno podnosivim i za oboljele od celijakije.

Problematika s moštom je puno jednostavnija. Uvijek se mošt smatrao materijom koja bi zadovoljavala sve gore postavljene uvjete.

Problematika uskraćivanja ređenja kandidatima koji bi prije ređenja bolovali od bolesti koje ih sprečavaju blagovati pšenični kruh i konzumirati alkohol i u veoma malim količinama je sasvim jasna i ne treba je posebno tumačiti. To je već izričito rečeno i u Crkvenom zakoniku: "Neka se rede samo oni koji ... imaju tjelesne i duševne osobine primjerene redu koji treba da prime" (Kan. 1029).

Zanimljivo je spomenuti da Kongregacija za nauk vjere na kraju spomenutoga pisma predsjednicima biskupskih konferencija napominje da disciplinska pitanja o navedenoj problematici spadaju na Kongregaciju za bogoštovlje i sakramente što je u duhu apostolske konstitucije *Pastor Bonus*.